

[itobiad], 2021, 10 (2): 1208-1230

**Suriyelilerin Türkiye’ de Doğan Bebeklerinin
Hukuki Statüsü ve Vatandaşlık Koşulları**

Legal Status and the Citizenship Conditions of
Syrians’ Newborns in Turkey

Video Link: <https://youtu.be/uP6em7QGguk>

İpek AGCADAĞ ÇELİK

Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

Asst. Prof., Kilis 7 Aralık University, Faculty of Arts and Sciences

ipekagcadag@kilis.edu.tr

Orcid ID: 0000-0002-2409-668X

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 05.02.2021
Kabul Tarihi / Accepted : 02.05.2021
Yayın Tarihi / Published : 01.06.2021
Yayın Sezonu : Nisan-Mayıs-Haziran
Pub Date Season : April-May-June

Atıf/Cite as: Agcadağ Çelik, İ . (2020). Suriyelilerin Türkiye’ de Doğan Bebeklerinin Hukuki Statüsü ve Vatandaşlık Koşulları . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 10 (2) , 1208-1230 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/62559/875394>.

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Suriyelilerin Türkiye’ de Doğan Bebeklerinin Hukuki Statüsü ve Vatandaşlık Koşulları

Öz

Suriye Arap Cumhuriyeti’nde 2011 yılında başlayan savaşla birlikte ülkede görülen zorla yerinden edilmeler ve kitlesel zorunlu göçün üzerinden on yıl gibi uzun bir süre geçmesine rağmen savaş henüz sona ermemiştir. Bu durum Suriye’den Türkiye’ye yapılan göçün devam etmesine ve ülkemizdeki Suriyeli sayısının artışının hız kesmeden devam etmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte, Suriye’de yaşanan savaşın devam etmesi ile birlikte, zorunlu göçün üzerinden geçen yıllar, Suriyelilere ülkemizdeki yeni yaşamlarını kurma, yeni düzenlerine adapte olma ve kalıcılık eğilimlerinin artışını beraberinde getirmiştir. Suriye toplumunun doğurganlığı teşvik eden sosyo-kültürel bir yapıya sahip olduğu bilinmekte ve bu görüş ülkemizde yaşayan Suriyeliler için de geçerliliğini korumaktadır. Suriye’den ülkemize yapılan girişlerin devam etmesi, ülkemizdeki kalıcılık eğilimlerinin artması, doğurganlığa verilen önem, ülkemizdeki Suriyeli nüfusun büyük bir kısmının doğurganlık çağında olmaları ve ülkemizde doğan yarım milyondan fazla bebekle birlikte güncel verilere göre Türkiye’deki kayıtlı Suriyeli nüfusu 3,6 milyonu aşmıştır. Suriyelilerle ilgili bu demografik gerçek, hem günümüzde hem de gelecekte pek çok meselenin gündemimizde olacağını göstermektedir. Bu meselelerden biri, dünyanın en büyük mülteci nüfusunu barındıran Türkiye’de yaşamlarını devam ettiren Suriyeli kitlenin, geçici koruma statüsünden çıkıp Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçiş taleplerini dillendirmeye başlamasıdır. Ulusal devletlerin anayasalarında genel olarak vatandaşlık ile ilgili iki hukuki kıstasın bulunduğu görülmektedir. Soy (nesep) bağı ve doğum yeri ölçütlerinin, vatandaşlığa kabulde temel alınan iki hukuki ölçüt olması ise, Suriyelilerin Türkiye Cumhuriyeti devleti sınırları içerisinde dünyaya gelen bebeklerinin yasal statülerini ve ülkemiz yasalarının bu bebeklerin vatandaşlığı geçişi konusundaki koşullarını akıllara getirmektedir. Güncel verilerle, yarım milyondan fazla Suriye kökenli bebeğin Türkiye’de doğdukları göz önünde bulundurulduğunda, bu kişilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçişleri konusu oldukça büyük önem arz etmekte olup bu çalışmada detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli göçü, zorunlu göç, Suriyeli bebek, geçici koruma statüsü, vatandaşlık.

Legal Status and the Citizenship Conditions of Syrians’ Newborns in Turkey

Abstract

“İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi”
“Journal of the Human and Social Sciences Researches”
[itobiad]

ISSN: 2147-1185
10 the Years

Although a decade has passed since the forced displacement and mass involuntary migration as a result of the armed conflicts in the Syrian Arab Republic, the war has not yet ended. In this case, the continuation of migration to Turkey from Syria and the rate of increase in the number of Syrians in our country is caused to continue unabated. However, with the continuation of the armed conflicts in Syria, the years that have passed since involuntary migration have brought with it an increase in the tendency of Syrians to establish their new lives in our country, to adapt to their new order and to persist. It is known that Syrian society has a socio-cultural structure that encourages child-bearing, and this view is also valid for Syrians living in our country. According to current data, with the continuation of the entrance to our country from Syria, the increase in the tendency to become permanent in our country, the emphasis put on child-bearing, the fact that most of the Syrian population in our country are of child-bearing age and that more than half a million Syrian babies born, Syrian population in Turkey has exceeded 3.6 million. This demographic fact about Syrians shows that many issues will be on our agenda both now and in the future. One of these problems is that in Turkey, which hosts the largest migrant population in the world, the Syrian population who are under temporary protection status, started to express their demands for citizenship. The legal status and citizenship conditions of the babies of Syrian migrants born in our country are of great importance and constitute the subject of this study.

Keywords: Syrian migration, involuntary migration, Syrian infants, temporary protection status, citizenship.

Giriş

Suriye Arap Cumhuriyeti’nde 2011 yılında iç savaş başladıktan kısa bir süre sonra, çok sayıda can ve mal kaybının yaşanmasıyla birlikte milyonlarca Suriye vatandaşı bu tehlikeli ortamı terk etmiş, iç ve dış göçler gerçekleştirerek çoğu memleketlerine fiziksel olarak yakın bölgeleri tercih etmekle birlikte dünyanın farklı ülkelerine dağılmışlardır. Hem bu kişilerin hem de onları ülkelere kabul eden ev sahibi toplumların öncelikli amaçları can güvenliği ve temel insani ihtiyaçların sağlanması olmuştur. Bu amacın gerçekleşmesi ile birlikte, Suriye vatandaşları yıkıcı savaş ortamında kurtulmuş, kendilerinin ve çocuklarının can güvenliğini sağlamış ve temel ihtiyaçlarının temini ile insan onuruna yakışır bir yaşama memleketlerinden uzak da olsa merhaba demişlerdir. Ev sahibi toplumların yönetimleri ve yerel halkları için Suriyelileri misafir etmek zorlukları olsa da, Suriye savaşının kısa sürede sona ereceği düşünülmüş ve savaş mağduru bu insanlara yardım elini uzatmışlardır. Savaştan kaçıp canlarını kurtaran Suriye vatandaşları için de, yeni kurdukları yaşamın pek çok zorluğu

olmakla birlikte savaşın kısa sürede biteceği, yakın zamanda memleketlerine, evlerine ve eski düzenlerine döneceklerini dolayısıyla göç ettikleri ülkelerde pek çok zorluğa bir süreliğine göğüs gerebileceklerini düşünmüşlerdir. Geçici bir süre kalacaklarını düşündükleri, göç ettikleri bu topraklarda onlara sağlanan hukuki statünün içeriği ilk yıllarda herhangi bir sorun teşkil etmemiştir. Ancak hem Suriyelilerin hem ev sahibi toplum yönetimlerinin hem de ev sahibi toplum vatandaşlarının zorunlu kitlesel göçün ilk yıllarındaki beklentileri boşa çıkmış ve üzerinden on yıl gibi uzun bir süre geçmekle birlikte savaş sona ermemiş, Suriye’de barış ve güven ortamı sağlanamamış, bu “misafirlik” bitmemiş ve Suriye’ye gönüllü geri dönüşler gerçekleşmemiştir. Elbette bu zaman zarfında hem kendi Suriye’de hem de göç ettikleri ülkelerde pek çok değişiklik yaşanmıştır. Suriye’de yaşanan değişimleri, savaşın devam etmesi şekillendirirken göç edilen ülkeleri ise bizzat Suriyeliler değiştirmiştir. Çünkü savaşın uzamasıyla birlikte, Suriyeliler özellikle nüfuslarının fazla olduğu Türkiye gibi ev sahibi toplumların yaşamına her geçen gün daha fazla dâhil olmaya başlamışlardır. Böylece Suriyeliler Türkiye’ye kelimenin tam anlamıyla yerleştiler. Böylece can güvenliği nedeniyle ülkelerinden Türkiye’ye zorunlu göç eden savaş mağduru bu insanlar için zaman içerisinde her geçen gün yeni gündemler oluşmaya başlamıştır. Aradan on yılın geçmesiyle birlikte, geri dönüş ihtimalleri mevcut durumda zayıf görünen, ülkemizde kurdukları yeni düzenleri sağlamışan, Türkiye’ye gözlerini dünyaya açan çok sayıda bebek sahibi olan ve sayıları dört milyona yaklaşan Suriyeliler için yeni gündem maddelerinden birini Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçiş oluşturmaktadır. Türkiye’deki yasal statüleri geçici koruma statüsünde olan Suriyelilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçmeleri halinde sahip oldukları haklar ve olanaklar genişleyecektir. Bu noktadan hareketle, Suriyeliler arasında Türk vatandaşlığına kabul edilmek isteyen ve yetkili makamlara başvurarak vatandaşlığı kazanan kişiler bulunmaktadır. İçişleri Bakanlığı’nın verilerine göre 2019 yılı itibarıyla ülkemizde 110 bin civarında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına kabul edilen Suriyeli bulunmaktadır. Bu durum, Türkiye’de yaşamını sürdüren Suriyelilerin sahip oldukları geçici koruma statüsünden vatandaşlığa geçiş ihtimalini ve koşullarını merak konusu haline getirmiş ve konuyu mercek altına alan akademik çalışmalar (Ekşi, 2015; Gülyaşar, 2017; Bostan, 2018; Erdoğan, 2020; Karataş, 2020) yapılmıştır. Ancak Suriye savaşına bağlı zorunlu göç sonrası Türkiye sınırları içerisinde dünyaya gelen ve Suriye Arap Cumhuriyeti’yle herhangi bir yasal ve fiziki bağı bulunmayan yarım milyondan fazla Suriyeli bebeğin yasal statüleri ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçiş koşullarıyla ilgili ülkemiz akademik yazınında herhangi bir çalışma olmadığı

Suriyelilerin Türkiye’de Doğan Bebeklerinin Hukuki Statüsü ve Vatandaşlık Koşulları

görülmektedir. Türkiye’de doğan, tüm yasal işlemleri Türkiye’de yapılan, ebeveynlerinin yasal statüsü olan geçici korumaya tabi olan, ülkemizde büyüyen, yetişen ve sayıları her geçen gün artan bu genç kitlenin hukuki statülerinin; sahip oldukları yasal haklar ve gelecekleri üzerinde büyük önemi bulunmaktadır. Bu durum, bu çalışmanın ortaya çıkması için temel motivasyonu oluşturmakta ve Türkiye’de doğan Suriyeli bebeklerle ilgili mevcut veriler, ülkemizdeki yaşamlarını şekillendiren yasal statüleri ve bu statünün sağladığı haklar, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçiş ihtimalleri ve koşulları bu çalışmada etraflıca inceleme altına alınmaktadır.

Suriye Kaynaklı Zorunlu Göç Olgusuyla İlgili Güncel İstatistikler

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü’nün (UNHCR), küresel ölçekte zorla yerinden edilenler hakkında yayımladığı güncel rapora göre, dünya çapında yerinden edilen kişilerin sayısı 2020 yılı ortası itibarıyla 80 milyonu aşmıştır (UNHRC, 2020). 2020 yılı başında çatışma, zulüm ve insan hakkı ihlallerinden dolayı zorla yerinden edilen 79,5 milyona yakın insanın olduğu açıklanırken, 2020’de hem yeni başlayan hem de devam etmekte olan silahlı çatışmaların yanı sıra Covid-19 pandemisi nedeniyle 45,7 milyonunu ülkesinde yerinden edilmiş kişilerin (ÜYEK), 29,6 milyonunu mülteci ve ülkesi dışında yerinden edilmiş kişilerin, 4,2 milyonunu ise sığınmacıların oluşturduğu bu büyük grubun hayatları dramatik bir biçimde etkilenmiştir (UNHRC, 2020). Bu dönemde ortaya çıkan ve tüm dünyanın mücadele ettiği Covid-19 pandemisi nedeniyle, BM Genel Sekreteri Mart ayında acil küresel ateşkes çağrısında bulunmuş, ancak silahlı çatışmalar ve zulümler son bulmamıştır. 2020 yılının ilk yarısında Suriye, Yemen, Somali, Mozambik ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti’nde yaşanan şiddet olayları ülkelerinden yerinden edilmiş insanlara yenilerinin eklenmesine yol açmış, Afrika’nın Orta Sahel bölgesinde sivillere yönelik tecavüz vakaları ve infazlarla acımasız şiddet olayları tabloyu daha da ağır bir hale getirmiştir. Ayrıca, dünyadaki toplam vatansız kişi sayısı kesin olarak bilinmemekle beraber, 79 ülkenin yayımladığı raporlar 4,2 milyon vatansız kişinin bulunduğunu ortaya koymaktadır (UNHRC, 2020).

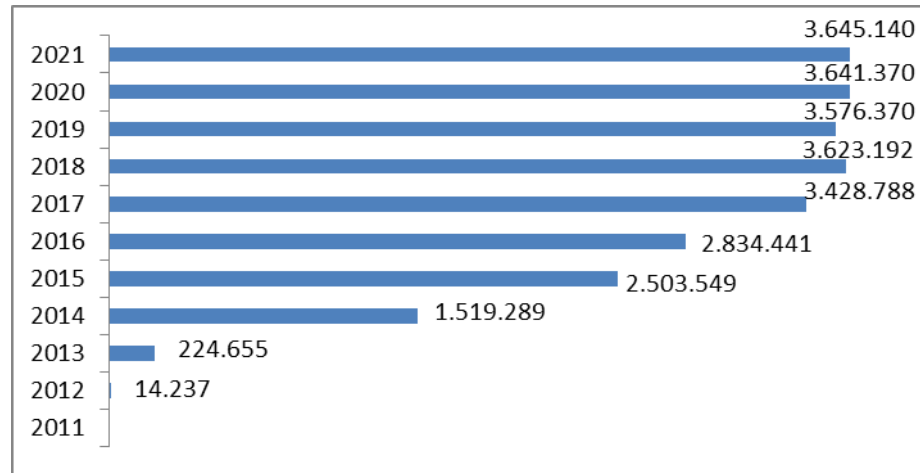
Birleşmiş Milletler’ in (BM) yetki alanındaki en büyük mülteci nüfusunu Afganlar oluştururken, Suriye Krizi’nin 2011 yılında patlak vermesinin ardından 2014 yılı ortasına gelindiğinde, Suriye’den ayrılarak diğer ülkelere yerleşip sığınma talebinde bulunan zorla yerinden edilmiş kişilerin sayısı, Afgan mültecilerin sayısını geçmiştir (Tunç, 2015, s. 31). Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği (BMMYK) Küresel Eğilimler Raporu 2020 yıl ortası verilerine göre, dünya genelindeki mültecilerin yüzde 67’sini ise, 5 ülke oluşturmuştur. Suriye’den 6,6 milyon, Venezuela’dan 3,6 milyon, Afganistan’dan 2,7 milyon, Güney Sudan’dan 2,3 milyon ve Myanmar’dan 1 milyon kişi zorla yerinden edilerek başka ülkelerde mülteci konumuna düşmüştür. Bu güncel rapora göre, sadece dünyanın en büyük mülteci

nüfusu değişmemiş, aynı zamanda dünyanın en fazla mülteci kabul eden ülke listesi de değişikliğe uğramıştır. Pakistan, Afgan mültecilere ev sahipliği yaparak 2014 yılında bu listenin başında yer alırken, Suriye kaynaklı zorunlu göç dalgasının ardından, 2014 yılından günümüze, dünya genelinde en fazla sayıda Suriyeliye ev sahipliği yapan ülke konumunda olan Türkiye, bu listenin ilk sırasına oturmuştur. Aynı rapora göre Türkiye, büyük çoğunluğu Suriye'den olmak üzere 4 milyondan fazla farklı hukuki statülerde yabancıya ev sahipliği yaparak, bu alanda dünya sıralamasındaki birinciliğini 2020 yılında da sürdürmüştür (BMMYK, 2020).

Suriye krizi, 2011'den bu yana, 5 milyon 136 bin 939'u bölge ülkelerinde, 952 bin 446'sı Avrupa'da olmak üzere en az 6 milyon 89 bin kişinin ülkeyi terk etmesine yol açarken, en az bunun kadar kişiyi de ülke içinde yerinden etmiştir (Yüceşahin ve Sirkeci, 2018, s. 93). Suriye Arap Cumhuriyeti'nde 2011 yılında başlayan iç karışıklık ve savaş, aradan on yıl gibi uzun bir zaman geçmesine rağmen halen devam etmekte ve bölgedeki huzur ortamının sağlanmasında büyük bir engel teşkil etmektedir. Ülkede başlayan iç savaşta çok sayıda sivil hayatını kaybetmiş, kaybolmuş, yaralanmış, sakat kalmış ve evlerini terk ederek iç veya dış göçe mecbur kalmışlardır. Tüm bu yaşananlar ülkenin demografik, siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel yapısının değişimini beraberinde getirmiştir. Böylece ülke vatandaşlarının yaşamı büyük bir değişime uğramıştır. Fakat bu değişim, sadece Suriye Arap Cumhuriyeti'ni ve vatandaşlarını değil, aynı zamanda özellikle zorunlu göçün gerçekleştiği ülkeleri de etkisi altına almıştır. Zorunlu göçün; başlangıçta ağırlıklı olarak Türkiye olmak üzere bölge ülkelerine (özellikle Lübnan ve Ürdün); geçen yıllarla birlikte ise bazı Avrupa ülkelerine (Almanya) ve diğer kıtalara da yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda, bu ülkelerin siyasi yönetimlerinin ve yerel halklarının da gündemini değiştiren güncel bir mesele olduğu görülmektedir.

Grafik 1: Türkiye'de Bulunan Suriyelilerin Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: GİGM, 20.01.2021.

Suriyelilerin Türkiye’de Doğan Bebeklerinin Hukuki Statüsü ve Vatandaşlık Koşulları

Türkiye; coğrafi konumu, Suriye ile olan uzun kara sınırı ve iki ülke arasındaki tarihsel nüfus ilişkileri nedeniyle Suriyelilerin büyük çoğunluğunun göç sonrası Türkiye’ye yerleşmesi için tercih edilen bir ülke olmuştur. Kitleli zorunlu göç dalgasıyla Türkiye’ye gelen Suriyelilerin sayısında, özellikle 2012’den sonra keskin bir artış meydana gelmiştir (Grafik 1). Suriye iç savaşının başlarında Suriyelilerin büyük kısmı yakındaki Orta Doğu ülkelerine (Lübnan, Ürdün, Mısır ve Irak) kaçarken, ilerleyen zamanlarda Avrupa ülkelerine yerleşmeyi isteyenlerin sayısında artış gözlenmiştir. Bu durum, onların gelişmiş ülkelere doğru gerçekleşen hâkim göç doğrultusuna uyum sağlamaya çalıştıklarını göstermektedir. Nihayetinde Birleşik Krallık ve Almanya gibi belli oranda ve belli koşullarda Suriyeli mülteciyi kabul eden ülkeler de belirmeye başlamıştır (Yüceşahin ve Sirkeci, 2018, s. 93), Ancak bu durum sadece küçük bir azınlık için geçerli olmuş (Tunç, 2015, s. 32); Suriyelilerin büyük kısmı Türkiye başta olmak üzere bölge ülkelerinde kalmayı tercih etmişlerdir. Böylece Türkiye bu demografik değişimle birlikte, başta hukuki meseleler olmak üzere pek çok meselenin üstesinden gelmek zorunda kalmıştır.

Türkiye’de Doğan Suriye Kökenli Bebeklerin Demografik Yapısı

Suriye kaynaklı zorunlu göç akımının 2011 yılından günümüze değin hız kesmeden devam etmesi, Suriye’deki savaşın sona ermemesi nedeniyle Suriye’ye geri dönüşlerin çok sınırlı olması, ülkemiz üzerinden başka ülkelere geçişlerin göçmenlerin beklentilerinin aksine oldukça kısıtlı olması ile yarım milyondan fazla Suriyeli bebeğin ülkemiz sınırları içinde doğması, Türkiye’ nin demografik yapısında değişime neden olan faktörler olarak sıralanabilmektedir. Yüceşahin ve arkadaşlarının (2016) da vurguladığı üzere; kısa vadede, göç veren ülkede göçmenlerin gidişle (negatif net göç) genç nüfus oranı azalırken, göçmenlerin gelişle birlikte göç alan ülkede genç nüfus oranı yükselmekte; uzun vadede ise, göçmenler genel olarak doğurganlık (15-49 yaş arası grup) çağında oldukları için, göçün etkisi dolaylı olarak doğurganlık yapısında kendini belli etmektedir. Böylece, göçmenlerin demografik özellikleri göç alan ülkeler açısından büyük önem arz etmektedir.

Tablo 1 Türkiye’de Yaşayan Suriyelilerin Cinsiyete ve Yaşa Göre Güncel Dağılımı

Yaş Grupları	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	254.986	237.950	492.936
5-9	288.025	270.540	558.565
10-14	216.388	203.300	419.688
15-18	136.349	116.921	253.270
19-24	279.962	211.013	490.975
25-29	218.822	158.741	377.563

30-34	165.052	119.798	284.850
35-39	123.878	97.026	220.904
40-44	84.647	73.768	158.415
45-49	57.364	56.049	113.413
50-54	45.516	44.351	89.867
55-59	34.624	34.679	69.303
60-64	22.850	23.565	46.415
65-69	14.888	15.704	30.592
70-74	8.812	9.687	18.499
75-79	4.337	5.361	9.698
80-84	2.346	3.161	5.537
85-90	1.132	1.675	2.807
90+	774	1.069	1.843
Toplam	1.960.782	1.684.358	3.645.140

Kaynak: GİGM, 20.01.2021 tarihli verilerine göre düzenlenmiştir.

Ülkemizde bulunan Suriyelilerin demografik yapı özellikleriyle ilgili fikir veren yaş gruplarına göre dağılım tablosu incelendiğinde, 1 milyon 724 bin 459 Suriyelinin 0-18 yaş aralığında olduğu görülmektedir (Tablo 1). Bu rakam, Türkiye’de yaşayan Suriyeli nüfusun %47,3’ünün 0-18 yaş aralığında bulunan çocuklardan oluştuğunu göstermektedir. Ülkemizdeki Suriyeli nüfusun yaklaşık yarısının çocuklardan oluşması, bu kitlede doğurganlığın yüksek oluşunun ve Suriyelilerin Türkiye’de hızla çoğaldıklarının göstergesidir. Ülkemizdeki Suriyelilerin yaş gruplarına göre dağılımını gösteren Tablo 1 incelendiğinde, aynı zamanda Suriyeli nüfusun büyük bir bölümünün doğurganlık çağına (15-49 yaş arası grup) oldukları görülmektedir. Bu durum, ülkemizdeki Suriyelilerin genç bir yapıya sahip olduklarını göstermekle birlikte, aynı zamanda ilerleyen yıllarda gerçekleşecek doğumlarla birlikte nüfusun daha fazla artış göstereceğine işaret etmektedir. Suriyelilerin ülkemizde kalış eğilimlerinin artmasıyla birlikte, bebek sayılarında hızlı bir artış meydana gelmiştir ve bu durumu önlemeye yönelik ülkemizde geliştirilen herhangi bir nüfus politikası bulunmamaktadır. Suriyelilerin ülkemizde bebek sahibi olmalarının önünde herhangi bir yasal engel olmamasıyla birlikte, her geçen gün ülkemizde doğan bebek sayısının arttığı görülmektedir. Bu durum ülkemiz açısından başta demografik olmak üzere pek çok konunun üzerinde düşünülmesini ve uzun vadeli politikaların hayata geçirilmesini beraberinde getirmektedir.

Tablo 2 Türkiye’de Doğan Suriye Kökenli Bebek Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	2011-2015	2016	2017	2018	2019

Suriyelilerin Türkiye’de Doğan Bebeklerinin Hukuki Statüsü ve Vatandaşlık Koşulları

Sayı	116.000	82.850	111.325	113.000	107.000

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, 2020.

Türkiye’deki Suriye kökenli yeni doğan bebek sayısındaki özellikle 2016 yılı sonrasındaki artış Suriyeliler için hayatın normalleşmesinin de bir sonucu olarak değerlendirilebilmekte ve Tablo 2’den görüleceği üzere, Sağlık Bakanlığı’nın resmi verilerine göre Ocak 2020 itibari ile 535 bine ulaşmıştır. Türkiye’de 2011-2015 yılları arasında 116 bin, 2016’da 82 bin 850, 2017’de 111 bin 325, 2018’de 113 bin, 2019’da ise 107 bin Suriye kökenli bebek dünyaya gelmiştir. 31 Aralık 2019 tarihi itibariyle, Türkiye’de 0-4 yaş arası Suriyeli çocukların sayısının 591 bin, 5-9 yaş arası çocukların sayısının 494 bin olduğu dikkate alınır, Türkiye’de doğan Suriyeli bebek sayısının 550 bini aştığı hesaplanmaktadır. Suriyeliler içinde 0-4 yaş arasında yer alan ve büyük bölümü Türkiye’de doğmuş olan bebeklerin sayısı 31 Aralık 2019 itibari ile 591.255’tir (Erdoğan, 2020, s. 30-31).

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 verilerine göre, Türkiye’de Suriyeli bir kadın ortalama 5,3 çocuk doğurmaktadır. Ülkemizdeki Suriyeli kadın nüfusu içinde en yüksek yaşa özel doğurganlık hızı, 20-24 yaş grubunda gözlemlenmiştir (20-24 yaş grubundaki 1.000 kadında 312). Genel doğurganlık hızı (15-44 yaş grubundaki 1.000 kadın için) 203, kaba doğum hızı (1.000 kişi için) ise 42’dir. 15-49 yaş grubundaki Suriyeli kadınların yaklaşık %14’ü araştırma tarihinde gebedir ve 40-49 yaş grubundaki kadınların ortalama canlı doğum sayısı 5,5’tir. Toplam doğurganlık hızı, eğitimi olmayan veya ilkokulu bitirmemiş kadınlarda en yüksek iken (5,8), lise veya üzeri eğitimi olan kadınlarda en düşüktür (4,1). Ayrıca 2018 TNSA sonuçlarına göre, Türkiye’de adolesan dönemde olan (15-19 yaş grubu) Suriyeli kadınların %39’u hâlihazırda çocuk sahibidir ya da ilk çocuklarına gebedir. 15-17 yaş aralığındaki Suriyeli kadınların beşte biri ya annedir ya da ilk çocuğuna hamiledir. On sekiz yaşındaki kadınların %54’ü ve 19 yaşındaki kadınların %68’i çocuk doğurmaya başlamıştır (TNSA, 2018, s. 2-3). Bu veriler, ülkemizde yaşayan Suriyeli kadınlar arasında erken yaşta evliliğin ve erken yaşta anne olmanın ne kadar yaygın olduğunu göstermektedir. Bu durum, ülkemizdeki Suriyeli geçici koruma statüsündeki ailelerin sahip oldukları bebek sayısının hızla artmaya devam edeceğine dair inancı da destekler niteliktedir. Türkiye’deki Suriyeli nüfusun önümüzdeki yıllarda artmasıyla birlikte, ülkemizdeki hukuki statüleri daha fazla gündeme gelecektir.

Uluslararası göç literatürü yaygın mülteci davranışları açısından incelendiğinde, mültecilerin göç ettikleri ülkelerde geçirdikleri yılların artmasıyla birlikte, sadece kalıcılık eğilimlerinin değil aynı zamanda göç ettikleri ülkelere dair algılarının, kaygılarının ve beklentilerinin de değiştiği görülmektedir. Mülteciler için özellikle göç ettikleri ülkelerde geçirilen ilk

on yılın büyük bir önemi bulunmaktadır. Bu süreçte, mülteciler göç ettikleri ülkelerde pek çok zorlukla başa çıkmakta, yeni bir düzen kurmakta ve geri dönüş ihtimalleri giderek zayıflamaktadır. Güvenlik, barınma, istihdam, çocukların eğitimi gibi göçün ilk yıllarındaki ilk gündem maddelerini büyük oranda bir düzene sokmakta, böylece mülteci oldukları bu ülkelerden beklentileri de artmakta ve özellikle hukuki statü konusu gündemlerini işgal etmeye başlamaktadır. Bu durumun ülkemiz ve geçici koruma altındaki Suriyeli nüfus için de geçerli olduğu görülmektedir. Türkiye'nin Suriyelilere yönelik göç politikası gereği bu kişilere "geçici koruma statüsü" verilmiş ve yasal tüm işlemleri bu statünün ekseninde şekillenmiştir. Ancak geçen yıllarla birlikte, Suriyeliler arasında bu statüyü aşmak ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı almak için başvurularda bulunan pek çok kişi olduğu görülmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (05.03.2020) verileri de bu durumu kanıtlar niteliktedir. Bu verilere göre ülkemizde 3,6 milyondan biraz fazla "geçici koruma statüsü" altında bulunan Suriyeli bulunmakla birlikte, yaklaşık 220 bin Suriyeli farklı oturum statüleri (yatırımcı, personel vb.) ile yaşamlarını sürdürmektedir. Ayrıca İçişleri Bakanlığı'nın verdiği bilgilere göre, "30 Aralık 2019 tarihi itibarıyla 110 bin Suriyeli, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına alınmış" olduğu için bu kişiler yabancılara ilişkin istatistiklerde yer almamaktadır¹. Kayıtlı olmayan kişiler de göz önüne alındığında, ülkemizde 4 milyondan fazla Suriye kökenli kişi bulunmaktadır ve bu kişilerden bir kısmı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı için sıraya girmiş durumdadır. Ülkemize giriş yaparak geçici koruma statüsüne alınan Suriyelilerin ve ülkemizde doğan bebeklerinin sayısının hızla arttığı göz önünde bulundurulduğunda, hem bugün hem de gelecekte bu kişilerin yasal statülerinin ve hukuki durumlarının önemli bir mesele olarak gündemimizde kalacağı görülmektedir. Özellikle Suriyelilerin ülkemizde doğan bebeklerinin doğdukları andan itibaren tüm yasal işlemlerin Türkiye'de gerçekleşmesi ve bu bebeklerin Suriye Arap Cumhuriyeti'yle herhangi fiziksel ve yasal temaslarının bulunmaması göz önünde bulundurulduğunda, sayıları 2020 yılı itibarıyla yarım milyondan fazla olan bu bireylerin hukuki durumları incelemeye değer görülmektedir.

Türkiye'de Doğmak Türk Vatandaşlığını Kazandırmaz

Anavatanından başka bir ülkeye yapılan sığınma talebi ile ortaya çıkan sığınmacı ve mülteci kavramları tarihsel olarak incelendiğinde, M.Ö 2000'li yıllara kadar geriye gidilmektedir (Odman, 1995, s. 6). İnsanların belirli bir yere bağlılığı ve aidiyeti, tarihin çok eski dönemlerinden beri kabul edilmiş olmakla birlikte, vatandaşlıkla ilgili oluşturulan kuralların kabulü 18. yüzyılın sonlarında gündeme gelmiştir. Devletler, vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin kuralları, münhasır yetkileri çerçevesinde uluslararası sözleşmeler, teamül hukuku ve hukukun genel ilkelerine uygun olarak

¹ 7 İçişleri Bakanı Soylu, Türkiye'de vatandaşlığa kabul edilen Suriyeli sayısının 110 bin kişi olduğunu açıkladı. <https://www.multeci.org.tr>, <https://www.haberler.com/icisleri-bakani-soylu-gundeme-iliskin-sorulari-12766383-haberi/> (Erişim: 19.12.2020).

Suriyelilerin Türkiye’de Doğan Bebeklerinin Hukuki Statüsü ve Vatandaşlık Koşulları

belirlemektedir (Bilge, 2020, s. 129). Vatandaşlığın modern anlamda tarihsel zemini ise, ulus-devletin siyasal bir aktör olarak tarih sahnesine çıkmasıyla yakından ilişkilidir. Bu bağlamda tanımı gereği vatandaşlık kavramı, kendi içinde komplike unsurlara ev sahipliği yapmaktadır. Kavramın karmaşık olma gerekçesi ise, Türkiye örneğinde olduğu gibi tanımının ve algısının yerine ve zamanına göre değişiyor olmasıdır (Karataş, 2020, s. 21).

Vatandaşlık statüsü, birey ile devlet arasındaki ilişkiyi temsil edilmekle birlikte, aynı zamanda bireye birtakım haklar ve görevler yüklemektedir. Yasal bir statüyü ifade eden vatandaşlık ayrıca, kişiye verilen bir kimlik olarak da görülmektedir (Güney ve Konak, 2016, s. 119). Vatandaşlık olgusunun hem hukuki hem de toplumsal alanda bir karşılığını bulmak söz konusudur. Bu iki ayrı çerçeveden de bakıldığında, dünyada ve ülkemizde farklı vatandaşlık tanımlamalarıyla karşılaşmak mümkündür. Ulus devletleşme sürecinden sonra yoğun bir milliyetçilik etkisine sahip ülkelerin yanı sıra milliyetçi yapıya daha uzak çok uluslu yapıya sahip devletlerle de karşılaşılabilir. Bu anlamda vatandaşlığa geçiş için şart koşulan yükümlülükler ve kriterler o ülkenin yapısına göre şekillenmektedir. Dolayısıyla göç eden bireylerin, ev sahibi toplumlarda vatandaşlık elde ederek çeşitli haklar kazanabilmesi durumu ülkelerce farklılık göstermektedir. Günümüzde en büyük zorunlu göç hareketini oluşturan Suriyeliler için de vatandaşlık sürecinin nasıl işlediği ve işleyeceği bu şekilde ifade edilebilir (Gülyaşar, 2017, s. 683).

Tüm dünyada kabul gördüğü üzere mülteci politikası, bir kriz yönetim politikasıdır. Alışıla gelen ekonomik krizler ve diğer krizlerin yönetim politikasından oldukça farklı dinamiklere sahip olan mülteci politikası, bir kamu politikası alt dalı olarak değerlendirilmekte ve göç eden kişilerin, göç sonrası süreçte göç ettikleri yerleşim yerlerindeki barınma ve yerleşim sorunlarından mülkiyet haklarına, hukuki statülerinden hak arama çabalarına değin pek çok soruna cevap vermeye yönelik bir süreçtir. Bu açıdan bakıldığında mültecilik, sadece “misafirperverlik” olarak değerlendirilebilecek mevcut yaklaşımın ötesine geçmeyi gerekli kılmaktadır. Özellikle jeo-stratejik konumda yer alan ülkelerin yönetim erkleri ve sivil toplum kurumları açısından acil insani yardım ve geçici koruma odaklı sabit olmayan, uyarlanabilir politikalara ihtiyacı vardır. Bu açıdan, Asya ile Avrupa arasında köprü vazifesi gören Türkiye gibi ülkelerin, mültecilerin ev sahibi topluma muhtemel katılımları ve uyumlarını kolaylaştıracak uzun vadeli politikalara yönelmesi gerekmektedir (Kirişçi, 2014, s. 8).

Göçmenlerin yanı sıra yerel halk açısından da birtakım zorlukları beraberinde getiren göç sonrası süreçte, problemlerin aşılması noktasında, göçle gelen kişilerin yeni topraklara ve topluma uyum sağlaması, ev sahibi toplumun ise bu kişileri kabul etmesi önemli bir aşama olarak görülmektedir. Buna ek olarak göçmenlerin geldikleri toplumdaki yerlerini belirlemeye yönelik önemli bir adım olan vatandaşlık, bu kişilerin hak

talebinde bulunmaları ve haklarını güvence altına alabilmeleri için gündeme gelen bir istektir. Ancak vatandaşlık ülkelerin yasal prosedürlerine göre değişen bir dizi şartın yerine getirilmesi koşuluyla mümkün olmaktadır. Ülkeye gelen yabancıların hangi nedenle ülkeye giriş yaptığından, ülkeye nasıl girip yerleştiğine ve neden vatandaşlık almak istediğine kadar pek çok farklı faktör, bu süreçte işin içine girmektedir (Amman ve Altındış, 2019, s. 5). Bu durum elbette Türkiye için de geçerlidir. Suriye savaşına bağlı olarak 2011 yılından bu yana ülkemize yapılan göçler neticesinde sayıları milyonları bulan Suriyelilerin hukuki statüleri bu noktada oldukça büyük önem taşımaktadır. “Misafir”, “mülteci”, “sığınmacı” gibi farklı kavramlarla anılmakla birlikte, ülkemizde yaşayan Suriyelilerin hukuki statüleri “geçici koruma statüsü altında korunan kişiler”dir. Aralarında benzer bazı noktalar olmakla birlikte, söz konusu her bir statünün alış nedeni, içeriği, sahibine sunduğu imkânlar, haklar ve yükümlülükler birbirinden farklıdır. Söz konusu statüleri genel hatlarıyla kısaca incelemekte fayda bulunmaktadır. Öncelikle hukuki bir terim olmamasına rağmen “misafir” kavramının ülkemizdeki Suriyeliler için oldukça yaygın bir şekilde kullanılageldiği görülmektedir. Bu durumun altında yatan sebep, zorunlu göç sonrası ülkemize gelen Suriyelilerin ilk zamanlarda siyasi yönetim, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütler, yerel halk ve ilgili diğer kesimler tarafından “misafir” olarak değerlendirilmeleridir. Suriye’deki çatışmaların kısa sürede sona ereceği ve Suriyelilerin tekrar kendi ülkelerine döneceklerine dair inanç dolayısıyla Türkiye’nin yerel halkı, savaş mağduru olarak gördükleri bu kişileri misafir olarak değerlendirmişler ve onlara kapılarını açmışlardır. Ancak Suriyelilerin ülkemizde kalış sürelerinin uzamasıyla birlikte, yerel halk tarafından Suriyelilere yakıştırılan “misafir” kelimesinin kullanım yoğunluğunun azaldığı görülmektedir. Suriyeliler için oldukça yaygın bir şekilde kullanılan “mülteci” ve “sığınmacı” kavramları ise, ülkemizde birbirine oldukça benzer görülmekte hatta birbirinin yerine kullanılmakla birlikte, aslında farklı hukuki kavramlardır. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (1951) ile Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü’ne göre; “mülteci”, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) korumasından yararlanmaya hak kazanan kişidir. İçinde bulunduğu koşullar ile özelliklerine dayalı sınıflandırılan mülteci adayı, “İrki, dini, tabiiyeti, belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs” olarak tanımlanmaktadır (Barkın, 2014: 334). Sığınmacı ise, “Kendi ülkesinde uğradığı zulüm ve baskılardan kaçarak başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunmuş, mültecilik statüsü için gerekli resmi başvuruları yapmış ve bu başvurunun sonucunu bekleyen kişidir.” (Doğan, 2008: 108). Tanımdan da anlaşılacağı üzere, mülteci ve sığınmacı statülerinin tanımları

arasındaki tek fark, sığınmacıların mültecilik statüsü alabilmek için yaptıkları başvurunun an itibariyle sonuçlanmamış olmasıdır. Ayrıca, mültecilik için henüz başvuru yapmamış kişiler de sığınmacı olarak değerlendirilmektedir. Sığınmacının ülkede kalabilmek için gerekli mültecilik statüsü başvurularını ve işlemlerini yaptıktan sonra başvurusunun kabul edilmesi halinde mülteci statüsüne geçmekte, başvurusunun geri çevrilmesi halinde ise düzensiz göçmen gibi sınır dışı edilmektedir (Doğan, 2008: 108). “Mülteci” kavramı, uluslararası sözleşmelerde tanımlanmış, belli bir hukuksal terim olmasına karşılık, “sığınmacı” kavramı, hukuksal bir statüden çok fiili bir durumu belirtmektedir. Bu nedenle, mülteciye oranla, sığınmacıya sağlanan haklar ve olanaklar daha sınırlı bir düzeydedir (Aybay, 2007: 22; Ergül, 2012: 220). Konu ülkemizde yaşayan Suriyeliler özelinde değerlendirildiğinde ise, Türkiye’nin 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne coğrafi sınırlama ile taraf olması sebebiyle Suriyeliler hukuki olarak mülteci değildir, çünkü bu statü bireysel değerlendirmeye tabi olup kitlesel akın halinde uygulanmamaktadır (Ekşi, 2014: 160). Mülteci olamamaları ise, sığınmacı da olamayacakları anlamına gelmektedir. Kitlesel akın halinde gelmeleri, Suriyelileri Türkiye’de mülteci ve sığınmacı statüsüne girmelerini engellemiş olmakla birlikte, bu durum başka bir hukuki statüyü, “geçici koruma statüsünü” gündeme getirmiştir. Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü’nde (2009) geçici koruma; “Menşe ülkelerine dönemeyen üçüncü ülke kişilerinden kaynaklanan kitlesel bir akının meydana gelmesi ya da derhal meydana gelebilecek olması durumunda, özellikle söz konusu kişilerin ya da koruma gerektiren diğer kişilerin yararına olarak, sığınma sisteminin etkin işleyişi üzerinde olumsuz etki yaratmadan sığınma sisteminin işletilememesi riski varsa, bu kişilere acil ve geçici koruma sağlamak amacıyla sağlanan istisnai özellikteki prosedür” olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2009, s. 19). Türkiye’de yaşamlarını sürdüren 3,6 milyondan fazla Suriyeli kökenli kişi “geçici koruma statüsü” altında korunmaktadır ve bu hukuki statünün kendilerine sağladığı haklardan ve olanaklardan yararlanmaktadır.

Türkiye’de geçici koruma; 04/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91’inci maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 22/10/2014 tarihli ve 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği çerçevesinde sağlanmaktadır. Kitlesel zorunlu göç hareketi ile gelen Suriyelilere sağlanan koruma biçimine uluslararası literatürde “Geçici Koruma” statüsü adı verilmektedir. Türkiye, geçici korumanın üç temel unsuru olan; açık sınır politikasına dayalı olarak ülke topraklarına kabul, ülkelerine zorla geri gönderilmeme ve gelen kişilerin acil ve temel ihtiyaçlarının ivedilikle karşılanması ile Suriyelilere geçici koruma sağlamaktadır (GİGM, 2020). Geçici koruma statüsünün sağladığı hakları ve yükümlülükleri ayrıntısıyla ortaya koyan Geçici Koruma Yönetmeliği’nin yanı sıra Türkiye, geçici koruma altında Suriyelilerin işgücü piyasasındaki durumlarını belirlemek için bir çalışma yönetmeliğinin yanı sıra, ülkemizde eğitim gören Suriyeli öğrencilerin eğitim yaşamlarıyla ilgili ayrı bir genelge

de hazırlayıp yürürlüğe koymuştur. Böylelikle söz konusu düzenlemeler, geçici sığınma hakkından yararlanan yabancıların hak ve yükümlülüklerinin dayanağını teşkil eden ana mevzuat haline gelmiştir (Erdem, 2017, s. 338). Suriyelilerle ilgili düzenlenen bu belgeler, Suriyeli göçünün ilk yıllarında onların güvenlik, barınma, eğitim ve sağlık gibi temel haklara erişimleri noktasında oldukça işlevsel olmakla birlikte, geçici koruma kapsamına alınan Suriyelilerin ülkelerindeki savaşın hâlâ devam ediyor olması, Türkiye'deki gelecekleriyle ilgili belirsizliğin devam etmesine neden olmaktadır. Böylece, Suriyelilerin ülkemizde kalış sürelerinin uzaması, kalıcılık eğilimlerinin her geçen gün artmasına ve ülkemizde vatandaşlık elde etme düşüncelerini daha fazla dillendirmelerine neden olmaktadır (Amman ve Altındış, 2019, s. 4).

Ülkemizde yaşayan Suriyelilerin, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçme istekleri son günlerde gündeme sıklıkla gelmekle birlikte, Geçici Koruma Yönetmeliği'nde Suriyelilerin ülkemiz vatandaşlığına geçişleri ile ilgili herhangi bir iznin olmadığı görülmektedir. Geçici Koruma Yönetmeliğinin 25'inci maddesine göre:

"Geçici koruma kimlik belgesi, Türkiye'de kalış hakkı sağlar. Ancak bu belge Kanunda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer sayılmaz, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımaz, süresi ikamet izni toplamında dikkate alınmaz ve sahibine Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamaz."

Türkiye'de "Geçici Koruma Statüsü" kapsamına alınarak ülkemizde belirli bir süre güven içinde kalmalarına müsaade edilmesinin yanı sıra, verilen geçici koruma kimlik belgesiyle Suriyelilere temel insan haklarından sağlık, istihdam, eğitim, istihdam, tercümanlık, psiko-sosyal destek ve tercümanlık hizmetlerinden ücretsiz şekilde yararlanmalarının da önü açılmıştır (Kap, 2014: 329). Ancak Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 25. Maddesi, Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin ülkemizde sınırsız kalış hakkına ve vatandaşlık almasına engel teşkil eden bir düzenleme olarak görülmektedir.

Vatandaşlık kavramının ortaya çıkışından itibaren, vatandaşlık hukukunda genel bir hukuk ilkesi olarak devletlerin kendi vatandaşlarını serbestçe tayin etme konusunda münhasır yetkiye sahip olduğu kabul edilmektedir. Bu yetkinin, bağımsız devlet olmanın doğal bir sonucu olduğu, dolayısıyla bu ilkenin geçerliliği için açık bir hükme ihtiyaç olmadığı öğretilde ifade edilmiştir. Ayrıca uluslararası sözleşmelerde de, devletlerin bu alandaki münhasır yetkilerinin teyit edildiği görülmektedir (Güngör, 2019, s. 13-14). Hukuki anlamda genel olarak ferdin dünyaya geldiği yer ve soy kütüğü ülkelerin ulusal vatandaşlık ölçütleriyle yakından ilişkilidir. Zira herhangi bir ülkenin vatandaşı olmak isteyen bir kişinin, ebeveyn(ler)inin söz konusu ülkede doğmuş olmaları ya da bu ülkeyle soy bağlarının olması gerekmektedir. Ancak ABD Anayasası emsalinde olduğu gibi, yabancı birinin hiçbir soy bağı olmadan da kendi başına (ius soli esası) bir ülkede vatandaş olması mümkün görünmektedir (Temelat, 2011, s. 12; Karataş, 2020, s. 22).

Suriyelilerin Türkiye’de Doğan Bebeklerinin Hukuki Statüsü ve Vatandaşlık Koşulları

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası’nın vatandaşlığı; “Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk’tür. Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türk’tür. Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.” şeklinde tanımlamasıyla Türk vatandaşlığının soy bağına dayalı olduğu ve belli şartlarla kazanıldığına vurgu yapıldığı görülmektedir (Bostan, 2018, s. 62). Anayasa’da belirtilen bu durum 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’ nun (TVK) 7. maddesinde, “Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana ve/veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk Türk vatandaşıdır.” şeklinde, 6’ncı maddesinde ise, “Doğumla kazanılan Türk vatandaşlığı, soy bağı veya doğum yeri esasına göre kendiliğinden kazanılır. Doğumla kazanılan vatandaşlık doğum anından itibaren hüküm ifade eder.” şeklinde düzenlenmiştir. Suriyelilerin özellikle de bu çalışmanın odağı gereği Suriyeli ana-babadan Türkiye topraklarında doğmuş bebeklerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçişi konusunu, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Türk Vatandaşlığı Kanunu ilgili hükümleri incelenerek ayrıca değerlendirmek gerekmektedir.

Sonradan birtakım şartlar altında gerçekleşebilirse de, Türk vatandaşı olmak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun ilgili maddeleri gereğince, toprak esası ve kan bağı şartlarının aynı anda sağlanması gerekmektedir. Buna göre, ebeveynlerden en az birinin Türk olmasına ek olarak bir de bebeğin Türkiye topraklarında doğmuş olma şartı söz konusudur. Bu nedenle Suriyelilerin Türkiye’de doğan çocukları vatandaşlığa alınmamaktadır (Gülyaşar, 2017, s. 684). O halde TVK uyarınca, Türk topraklarında doğmak, kural olarak, Türk vatandaşlığını kazanma sonucunu doğurmaz. Bu nedenle, anası ve babası Suriyeli olan ve Türkiye’de doğan çocuklar, doğumla ana veya babalarının vatandaşlığını kazanmışlarsa, bu çocuklar Türk vatandaşlığını iktisap edemez. Ancak çocuk doğduğunda ana veya babası vatansız ise, o zaman çocuk Türk vatandaşlığını kazanabilecektir. Çünkü TVK’nun 8. maddesinde yer alan, “Türkiye’de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumundan itibaren Türk vatandaşıdır.” hükmü uyarınca, örneğin, Suriye ordusuna karşı savaşmaları sebebiyle Suriye vatandaşlığından atılan ve böylece vatansız hale gelen ana ve babanın Türkiye’de doğan çocuğuna Türk vatandaşlığı verilebilecektir (Ekşi, 2015, s. 198-199).

Suriyeli anne ve babadan doğan çocukların Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçebilmelerinin bir diğer ihtimali ise, ergin olmayan geçici korunanın, Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 17. maddesi uyarınca bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı tarafından evlat edinilmesi suretiyle vatandaşlık kazanmasıdır (SETAV, 2015, s. 64).

Türkiye’de doğan çocuklar bakımından, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma hakkına sahip olma yollarından en bilineni ise, baba veya annenin evlilik yoluyla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmasıdır. Suriyeli bir kadın

veya erkek, bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyla evlenirse, bu evliliğin en az üç yıl önce başlaması ve halen sürmesi koşuluyla, bu evlilikten meydana gelen bebek(ler) ülkemiz vatandaşlığını alabilmektedirler. Erdoğan'ın yürütücülüğünü üstlendiği, 2020 yılında yayınlanan ve ülkemizdeki Suriyelilerle ilgili güncel verilerin yer aldığı "Suriyeliler Barometresi-2019: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi" adlı çalışmada; Suriye kaynaklı zorunlu göç sonrası ülkemiz topraklarında 2017 yılında doğan 111 bin 325 yeni doğan bebek, 2018 yılında 113 bin yeni doğan bebek, 2019 yılında ise 107 bin yeni doğan bebek için kayıt yapıldığı bilgisine yer verilmektedir. Böylece Türkiye'de 2017, 2018 ve 2019 yıllarında dünyaya gelen toplam 322 bin bebek kayıt altına alınarak ana-babalarından dolayı bu bebelere geçici koruma statüsü verilmiştir. 2011-2017 yılları arasında gözlerini ülkemizde dünyaya açan 198 bin 850 bebek (Erdoğan, 2020, s. 26) de hesaba katıldığında, 530 bin 175 bebeğe geçici koruma statüsü verildiği görülmektedir. TBMM Mülteciler Hakları Alt Komisyonunun 2018 yılında yayınladığı Göç ve Uyum adlı raporda ise, raporun yayınladığı dönemde Suriyelilerin ülkemizde geçirdikleri altı yıllık süreçte yaklaşık 30 bin Suriyelinin vatandaşlığa geçişinin gerçekleştiği ve bunlardan 10 bin kadarının Türk vatandaşı ana ve/veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk olması veya evlenme nedeniyle vatandaşlık aldığı bilgisine yer verilmiştir. Bu raporda ayrıca, ülkemizde yaşayan Suriyelilerin %1'inin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına alındığının altı çizilmiştir. Rakamlar incelendiğinde, Suriye kaynaklı zorunlu göç hareketi sonrasında ülkemiz topraklarında doğan bebeklerin direkt Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına alındığı algısının gerçeği yansıtmadığı anlaşılmaktadır.

Toparlanacak olursa, vatandaşlığın doğumla kazanılabilmesi için kişinin ebeveynlerinden birinin veya her ikisinin de söz konusu ülkenin vatandaşı olması gerekmekte ve doğum yeri de önemli bir ölçüt olarak değerlendirilmektedir. Bu eksende, Türkiye Cumhuriyeti hukukuna göre doğumla vatandaşlığı kazanamayan kişi, genel telsik yöntemi adı verilen vatandaşlığın sonradan kazanılması prosedürlerini yerine getirdiği takdirde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına kabul edilebilmektedir. Evlat edinilme, evlenme ve diğer istisnai yollarla bu kapsamda değerlendirilmektedir. Devletler, vatandaşlığın sonradan kazanılması noktasında kolaylaştırıcı veya zorlaştırıcı bir bakış açısına ve prosedürlere sahip olabilmektedir (Bilge, 2020, s. 143-144). Günümüzde Suriyelilere vatandaşlık verilmesi konusu akademik yazında (Ekşi, 2015; Gülyaşar, 2017; Bostan, 2018; Erdoğan, 2020;; Karataş, 2020) tartışılıyor olmakla birlikte, ülkemizde yaşamını sürdüren Suriyelilerin bir kısmına verildiği ve resmi kaynaklara göre bu kişilerin kökeninin Türk olduğu ortaya koyulmaktadır (Gülyaşar, 2017, s. 686). Dolayısıyla, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına kabul sürecinde ilk dikkate alınan kriter soy bağı olmaktadır. Ülkemiz topraklarında doğup büyüyen ve ana-babasından dolayı geçici koruma statüsü verilen yüzbinlerce bebeğin, bugününü ve geleceğini tayin edecek en önemli yasal zeminin geçici koruma statüsü olduğu göz önüne alındığında, geçici korumanın bu bireylere sağladığı haklar ve yükümlülükler de oldukça

büyük bir önem arz etmekte ve bir sonraki başlığın konusunu oluşturmaktadır.

Geçici Koruma Statüsü ve Türkiye’deki Suriye Kökenli Bebekler

İnsanlar, vatandaşlık bağı ile bağlı oldukları ülkelerde birtakım hak ve yükümlülüklerle sahip olmaktadır. Bireyin yaşamını sürdürdüğü topraklardaki devletle arasındaki hem hukuki hem siyasi bağı ifade eden vatandaşlık, ikametgâh hakkı, siyasi oy kullanma hakkı ve kamu hizmetlerinden yararlanabilme gibi birçok faktörü kapsamı altına almaktadır. Örneğin kişi, vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu devlette temel siyasi haklar olan seçme ve seçilme gibi hakların yanı sıra çalışma hakkı ve taşınmaz mülk edimi gibi konularda ülkede yaşayan yabancıların sahip olduğu haklardan daha fazlasına sahiptirler. Ayrıca sahip oldukları hakların yanı sıra askerlik gibi bazı yasal sorumlulukların da altına girebilmektedir. Vatandaşlık bağı sadece ülke için de değil, aynı zamanda ülke dışında da önem arz etmektedir. Kişi, farklı ülkelere yolculuk etmek veya çalışma iznine sahip olmak istediğinde de sahip olduğu vatandaşlık devreye girmektedir. Örneğin, kişi başka bir ülkeye seyahat etmek istediğinde vize alması gerekip gerekmediği, vize alması gerekiyorsa ne şekilde ve hangi koşullarda alması gerektiği gibi noktalar kişinin sahip olduğu vatandaşlığın hangi devlete ait olduğuna göre farklılık göstermektedir (Bilge, 2020, s. 131).

Vatandaşlık, bireylere yaşadıkları ülkeye, devlete, toprağa ve millete bir bağlılık ve aidiyetin yanı sıra bir kimlik de vermektedir. Bu kimlik, sahibi olduğu kişilere birtakım haklar sağladığı gibi yükümlülükleri de peşi sıra getirmektedir. Ülkemizde yaşayan milyonlarca Suriyelinin ve onların çocuklarının geçici koruma statüsüyle, ülkemizle hukuki bir bağ kurdukları göz önünde bulundurulduğunda, bu yasal statünün onlara sağladığı haklar ve yükümlülükler büyük bir önem arz etmektedir. Ülkemizin Geçici Koruma Yönetmeliği’yle, bu hak ve yükümlülükler ayrıntısıyla ortaya koyulmuştur. Suriye’deki silahlı çatışmaların halen devam ettiğini ve güvensizlik ortamının mevcudiyetini koruduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, bu yönetmeliğin 6. Maddesi, geçici koruma statüsü altında bulunan bebeklerin ve yetişkinlerin, can ve mal güvenliğini teminat altına almaktadır. Ülkemizde yaşayan geçici koruma statüsüne tâbi Suriyeliler, çatışmaların, işkencelerin ve onur kırıcı muamelelerin uzağında güven içinde ülkemizde yaşamlarına devam etmekte ve zorla ülkelerine geri gönderilmeme teminatı altına alınmaktadırlar. Böylece en temel insan haklarından birine, ülkemiz topraklarına girişle birlikte sahip olmaktadır.

Geçici koruma statüsünün Suriyelilere sağladığı haklardan bir diğeri, sağlık hizmetlerine erişimdir. Suriyeli ebeveynlerden ülkemiz sınırları içerisinde doğan bebeklerin büyük bir kısmının hastanelerde gözlerini dünyaya açtıkları, doğum başta olmak üzere tüm tıbbi taramalarının, aşılarının, tedavilerinin ve ilaçlara erişimlerinin T. C. Sağlık Bakanlığı kontrolünde

ücretsiz sağlanmasının; yönetmeliğin 27. Maddesi ile güvence altına alındığı görülmektedir. Bununla birlikte, doğuştan veya sonradan engelli olan bireylere tedavi, tıbbi cihaz ve maddi destek de sağlanmaktadır. Ayrıca yönetmeliğin 48. Maddesi Suriyeli çocukların yüksek yararı gözetilerek sağlık hizmetlerinin yanı sıra, “başta psiko-sosyal destek ve rehabilitasyon olmak üzere, her türlü yardım ve desteğin imkanlar ölçüsünde öncelikli ve bedelsiz olarak” sağlanmasını güvence altına almaktadır.

Türkiye’de doğan veya göç sonrası ülkemize gelen Suriye kökenli çocukların eğitim ve öğretim hakkına ücretsiz sahip olmasına Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 28. Maddesi imkân tanımaktadır. Ayrıca 26.09.2013 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından “Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri” adıyla yayınlanan ayrı bir genelgeyle, bu hizmetle ilgili detaylı bilgilere yer verilmiştir. Geçici koruma merkezlerinde veya ülkemiz yerleşim yerlerinde ikamet eden geçici koruma statüsündeki çocuklar, yerli öğrencilerle eşit imkânlarla sahip olmakta ve okullarda eğitim almaktadırlar. Böylece, eğitim hayatından uzak kalmamakta, yerli akranlarıyla kaynaşmakta, yerel kültür ve değerler hakkında bilgi sahibi olmakta, ülkemize sosyo-kültürel entegrasyonları güçlenmekte, erken yaşta evlilik ve çocuk işgücü kurbanı olmamakta, dilencilikten ve her türlü suç örgütünün eline düşmekten kurtulmakta, Türkçeyi ebeveynlerine kıyasla daha hızlı ve kolay öğrenerek Türkçe bilmeyen ebeveynlerine yardımcı olmakta, gelecekte girecekleri işgücü piyasası için gerekli bilgi, beceri ve donanımlara da sahip olmaktadır.

Geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyelilerin işgücü piyasasına giriş koşulları ile ilgili gerekli düzenlemeler de Geçici Koruma Yönetmeliği’nde yer almaktadır. Yönetmeliğin 29. Maddesiyle çalışma izninin, “Geçici koruma kimlik belgesine sahip olanlar, Cumhurbaşkanınca belirlenecek sektörlerde, iş kollarında ve coğrafi alanlarda (il, ilçe veya köylerde) çalışma izni almak için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına başvurabilir.” şeklinde düzenlendiği görülmektedir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Suriyelilerin ülkemizde kalış sürelerinin uzamasıyla birlikte, ülkemize göç ederken yanlarında getirdikleri kısıtlı nakitlerinin tükenmesi ve ülkemizdeki çeşitli kanalların sunduğu nakdi yardımlarla sürekli geçinmenin mümkün olmadığını anlaşılması üzerine, ülkemiz işgücü piyasasına girişleri söz konusu olmuştur. Suriyelilerin büyük bir kısmı çalışma çağındaki aktif bir kitledir ve sosyo-ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak için ülkemiz emek piyasasında yer almaları gerekmektedir. Bu durum, yerli halkla piyasa rekabeti başta olmak üzere pek çok sorunu beraberinde getirmekle birlikte, ülkemizde sürekli artan nüfusları işgücü piyasasında kalmaya devam edeceklerini göstermektedir. 15.01.2016 tarihinde çıkarılan “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” ile mevcut sorunların giderilmesi noktasında kesin çözüm sağlanamadığı görülmektedir. Bununla birlikte, Suriyelilerin ülkemizde kalış sürelerinin uzamasıyla birlikte, Suriyeli çocukların büyük bir kısmının eğitim-öğretim hizmeti aldıkları, Türkçeyi öğrendikleri ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından

Suriyelilerin Türkiye’de Doğan Bebeklerinin Hukuki Statüsü ve Vatandaşlık Koşulları

verilen diplomalara sahip olacakları dikkate alındığında, yakın bir gelecekte onların da ülkemiz işgücü piyasasına girecekleri su götürmez bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır. Günümüzde Suriyeli ebeveynlerin büyük

bir kısmı kayıt dışı ve düşük ücretli olarak ülkemizde çalışmakla birlikte, Türkiye’de doğan veya çok küçük yaşlarda Türkiye’ye gelen, Türkçeyi öğrenen, Türkiye kültürü ve değerlerini öğrenen, Türk okullarında başarılı olan ve diploma almaya hak kazanan, kendini ebeveynlerine göre Türkiye’ye daha fazla ait hisseden ve geleceğini burada inşa etmek isteyen Suriye kökenli gençlerin ülkemiz işgücü piyasasında daha kalifiye işlerde ve yüksek ücretlerde çalışma istemesi oldukça doğal görünmektedir. Bu gerçeğin yakın gelecekte karşımıza çıkacak bir sorun olması nedeniyle, ülkemizin konuyla ilgili orta ve uzun vadede politikalar üretmesi ve harekete geçmesi kaçınılmazdır.

Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında Suriyelilere verilen kimlik belgesi, sahiplerine Türkiye’de kalma ve barınma bir başka deyişle geçici ikamet izni de sağlamaktadır. Yukarıda bahsedildiği üzere, yönetmeliğin 25. Maddesi gereği, bu kalışın süresi sınırsız olmamakta ve kalış süresi konusunda bir belirsizlik bulunmaktadır. Savaştan kaçan ve can güvenliği bulunmayan Suriyeliler için Türkiye’deki ikamet izni, onlara büyük bir rahatlık sağlamakla birlikte, uzun vadede düşünüldüğünde ülkemizde kalmak isteyen bu kişiler için sorun yaratacağı söylenebilir. Konuya ülkemizde doğan ve yetişen bebekler açısından yaklaşıldığında, önümüzdeki yıllarda Türkiye’de yaşamlarını devam ettirecekleri konusunda bir garanti altında olmadıkları söylenebilmektedir. Bu bebeklerin gelecekte karşılına üç yol çıkacağı tahmin edilmekte olup bunlardan ilkinin Suriye’de savaşın son bulması ve aileleri ile birlikte ülkelerine gönüllü geri dönüş, ikinci yolun Türkiye’de kalmaya devam etmeleri halinde geçici koruma statüsünde veya Türkiye’nin gelecekte onlara sağlayacağı muhtemel diğer statüde yaşama, üçüncü yolun ise ülkemiz üzerinden başka bir ülkeye geçerek orada yaşamlarını kurmak ve sürdürmek olacaktır. Türkiye’de kalacakları düşünüldüğünde, hâli hazırdaki Geçici Koruma Yönetmeliği’nin Suriyelilerin ülkemizde sınırsız kalma imkânı tanımıyor oluşu, önümüzdeki yıllarda menşe ülkelerine geri dönme ihtimalinin olduğunu göstermektedir. Ülkemizde doğup büyüyen bebekler, hayatları boyunca Türkiye’de kalacaklarsa tüm ömürlerini geçici koruma statüsünün (bugünkü haliyle kalma veya revize edilme ihtimali bulunmakta) onlara sağladığı imkânlar ölçüsünde geçirmek durumunda kalacaklardır. Şayet gelecekte ülkemiz resmi makamları geçici koruma statüsü yerine Suriyelileri farklı bir göçmen statüsüne tâbi kılarsa, ülkemizde doğan, büyüyen ve yetişen kişilerin yaşamlarını o statünün ekseninde kurlmaları gerekecektir. Yakın veya uzak gelecekte üçüncü bir ülkeye yerleşme kararı alıp ülkemizden ayrılarak başka bir ülkede yaşamaya başladıklarında ise, o ülkenin onlara biçtikleri sınırlar, haklar ve yükümlülükler etrafında bir yaşam dizayn etmeleri gerekecektir. Eğer Suriye’de silahlı çatışmalar son bulup barış ve güven ortamı sağlanır ve

Suriye'ye giderlerse, o zaman önemli bir sorun karşlarına çıkacaktır: Bu kişiler, Suriye Arap Cumhuriyeti'nde doğmamış, dolayısıyla savaştan önce bu ülkenin vatandaşlığını almamışlardır. Türkiye Cumhuriyeti devletinde doğmaları ise, bu kişilere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı kazandırmamış ve ailelerinin ülkemizde sahip oldukları geçici koruma statüsüne tabi olmuşlardır. Bu durumda, ülkemizden ayrılıp Suriye'ye gittiklerinde, bu kişiler ülkemizden çıkış ve Suriye'deki resmi makamlara başvurup vatandaşlık alana kadarki geçen sürede normal şartlarda "vatansız" olacaklardır. Kısacası Suriye kökenli bebeklerin gelecekleri hangi açıdan bakılırsa bakılsın belirsiz görünmektedir.

Sonuç

Suriye Arap Cumhuriyeti'nde yaşanan silahlı çatışmalar sonrasında yaşanan kitlesel göç hareketi ile ülkemiz topraklarına giriş yapan ve Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından verilen geçici koruma statüsünün sağladığı hukuki ve siyasi çerçeve ekseninde kendilerine yeni bir yaşam düzeni kuran Suriyelilerin ülkemiz topraklarında doğan bebeklerine de ülkemizde geçici koruma statüsü verilmektedir. Hâlihazırda sayıları yarım milyondan fazla olan bu bebeklere; önümüzdeki yıllarda savaş koşullarının devam etmesi ve ülkemizdeki kalıcılık eğilimlerin artması ile birlikte yenilerinin ekleneceği ve sayılarının milyona ulaşacağı öngörülmektedir. Bugünün bebeklerinin yarının çocukları ve yetişkinleri oldukları göz önünde bulundurulduğunda, Suriye ile ilgili hiçbir hatırası olmayan, dünyaya gözlerini ülkemizde açan, tek bildikleri vatanın ve yaşamın Türkiye olduğu düşünüldüğünde, bu kişilerin ülkemizde sahip oldukları yasal statü çok daha önemli hale gelmektedir. Ülkemizin bu bebeklere verdiği yasal statü, onların hem günümüzde hem de gelecekte sahip oldukları imkânlar doğrultusunda bir yaşam kurmalarına neden olacaktır. Geçici koruma statüsü; Suriye'de geçmişte bir yaşamları, sosyal çevreleri, evleri, işleri kısacası bir düzenleri, kimlikleri ve aidiyetleri olan ebeveynlerinin Türkiye'de kurdukları yeni düzenin yasal dayanağını oluşturmaktadır. Geçici koruma statüsü, aynı zamanda ülkemiz topraklarında doğmuş ve Suriye ile herhangi bir maddi veya manevi bağı olmayan bu bebeklere de ülkemizdeki yaşamlarını inşa etmeleri için yasal bir zemin sağlamaktadır. Suriye Arap Cumhuriyeti ile hem geçmişte hem de bugün somut ve soyut bağı olan Y, X ve daha önceki kuşaklardan insanlar ülkemizde yeni bir yaşam kurmakla birlikte, içlerinde ülkelerine geri dönme isteği olsun ya da olmasın hafızalarındaki geçmiş günlerin hatıralarının bir ömür boyu onlarla birlikte olacağını tahmin etmek zor değildir. Ancak ülkemizde doğan Suriye kökenli bebeklerin önümüzdeki yıllarda Türkiye'de yaşamlarına devam edecekleri düşünüldüğünde, kendi yaşamlarına dair hafızalarındaki tüm hatıralar, Türkiye'de yaşadıkları semtlerde, Suriye kökenli ve Türk kökenli bireylerle birlikte yaşadıkları olaylar olacaktır. Bununla birlikte, yaşayacakları tüm olay ve durumların ebeveynlerinin Suriye kökenli olması, kendilerinin göçmen olmaları ve hukuki olarak ülkemize geçici koruma statüsü ile bağlı olmaları etrafında şekilleneceği aşikârdır. Önümüzdeki yıllarda Suriye'ye

Suriyelilerin Türkiye’de Doğan Bebeklerinin Hukuki Statüsü ve Vatandaşlık Koşulları

geri dönüp dönmeyecekleri konusu belirsiz olmakla birlikte, net olan tek gerçek ise 2011 ‘de ortaya çıkan Suriye krizinin ve ailelerinin zorla yerlerinden edilmelerinin, tüm yaşamlarına damga vuracağıdır.

Zorunlu kitlesel göç hareketiyle birlikte Türkiye’ye yerleşen Suriye vatandaşlarının ülkemiz topraklarında doğan bebeklerinin hukuki statüleri ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçiş ihtimallerinin ve koşullarının araştırıldığı bu çalışmada sonuç olarak, söz konusu bebeklerin ancak ebeveynlerinin Türk asıllı olması koşuluyla Türk vatandaşlığına kabulleri gerçekleştiği bilgisine ulaşılmaktadır. Ülkemiz anayasası, Türk Vatandaşlık Kanunu ve Geçici Koruma Yönetmeliği birlikte değerlendirildiğinde, ebeveynlerine ülkemizde geçici koruma statüsü verilen Türkiye doğumlu bebeklere de bu yasal statünün verildiği görülmektedir. Türk vatandaşlığı kazanımının bu bebeklere sağlayacağı pek çok avantajı olmakla birlikte, on yıllık süreçte nüfusları yarım milyonu geçen bu kitleye her geçen gün yenilerinin ekleneceği düşünüldüğünde, Türkiye Cumhuriyeti için konunun avantaj ve dezavantajlarının çok iyi düşünülmesi ve hesap edilmesi gerekmektedir. Oldukça kapsamlı ve derin olan bu konunun siyasi, hukuki, ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik ve demografik boyutları birlikte düşünülmelidir. Ayrıca konuya yerel halkın bakışı da oldukça önem taşımaktadır. Konunun ülkemiz siyasi yönetimi, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve akademik çevrelerce tüm boyutlarıyla ele alınması ve geniş çaplı teorik ve saha çalışmalarına dayalı araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Kaynakça

Amman, M. T., Altındış, E., (2019). İstanbul’da Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Türk Vatandaşlığına İlişkin Görüşleri, *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 5 (9), ss. 1-20.

Aybay, R. (2007). *Yabancılar Hukuku*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Barkın, E. (2014), 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi, *Ankara Barosu Dergisi*, 2014/1, ss. 333-360.

Bilge, Ö., (2020). Vatandaşlık Kavramı ve Vatandaşlık Hukukunu Etkileyen Faktörler Hakkında Değerlendirme, *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 22 (1), ss. 129-150.

Birleşmiş Milletler Örgütü (UNHRC), (2020). Mülteci Korumasının Tüm Dünyada COVID-19 İmtihanından Geçtiği 2020 Ortası İtibarıyla Zorla Yerinden Edilen Kişilerin Sayısı 80 Milyonu Aştı, <https://www.unhcr.org/tr/26667-forced-displacement-passes-80-million-by-mid-2020-as-covid-19-tests-refugee-protection-globally.html>. Erişim Tarihi: 15.12.2020.

Bostan, H., (2018). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Uyum, Vatandaşlık ve İskân Sorunu, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 4(2), ss. 38-88.

- Ekşi, N. (2015). Suriyelilere Toplu olarak Türk Vatandaşlığı Verilebilir Mi?. *İstanbul Barosu Dergisi*, 89, ss. 196-201.
- Erdem, B. B., (2017). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Sosyal, Siyasi ve Vatandaşlık Hukuku Bakımından Türkiye'deki Durumları, *MHB*, 37(2), ss. 332-351.
- Erdoğan, M. M., (2020). *Suriyeliler Barometresi 2019- Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*, Ankara: Orion Kitabevi.
- Ergül, E. (2012). Uluslararası Hukuk ve Türk Mevzuatında Yabancı Kavramı ve Türleri. *Türk İdare Dergisi*, 475, ss. 213-228.
- Gülyaşar, M. (2017). Suriyeliler ve Vatandaşlık: Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar Çerçevesinde Bir Değerlendirme. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), ss. 680-705.
- Güney, Ü., & Konak, N. (2016). Bolu'da Suriyeli ve Iraklı Sığınmacılar Vatandaşlık ve Kaynak Dağılımı Temelinde Öteki Algısı. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), ss. 113-133.
- Güngör, G., (2019). *Tâbiyet Hukuku Gerçek Kişiler - Tüzel Kişiler - Şeyler*, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (TNSA), (2018). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf. ErişimT: 02.09.2020.
- Kap, D. (2014). Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları. *Akademik Perspektif*. ss 30-35.
- Karataş, İ., (2020). Türkiye'nin Vatandaşlık Politikalarının Öteki Algısındaki Rolünü Suriyeli Mülteciler Üzerinden Düşünmek, *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 50, ss. 17-42.
- Kirişçi, K., (2014). *Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye'nin Suriyeli Mülteciler Sınırı*. Washington D.C.: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu & Brookings Enstitüsü.
- Odman, T., (1995). *Mülteci Hukuku*. Ankara: AÜSBF İnsan Hakları Merkezi Yayınları.
- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETAV), (2015). Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu: Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri. file.setav.org/Files/Pdf/20151230134459_turkiyedeki-suriyelilerin-hukuki-durumu-pdf.pdf. Erişim tarihi: 17.11.2020.
- Temelat, N. (2011). Ülke Anayasalarında Vatandaşlık Tanımları. Bilgi Notu, TBMM Araştırma Merkezi. https://anayasa.tbmm.gov.tr/docs/vatandaslik_tanimlari.pdf. Erişim Tarihi: 08.11.2020.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu, 2018, Göç ve Uyum Raporu,

Suriyelilerin Türkiye’de Doğan Bebeklerinin Hukuki Statüsü ve Vatandaşlık Koşulları

https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf. Erişim Tarihi: 10.11.2020.

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası, <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm>. Erişim Tarihi: 01.08.2020.

T. C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020, Geçici Korumanın Unsurları, <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumanin-unsurlari>. Erişim Tarihi: 20.12.2020.

T. C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020, Geçici Koruma Yönetmeliği. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma-kanunu-ve-yonetmeliği>. Erişim Tarihi: 20.12.2020.

T. C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2021, İstatistikler. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>. Erişim Tarihi: 20.01.2021.

Türk Vatandaşlığı Kanunu (TVK), 12/6/2009 Tarihli Resmî Gazete, Sayı: 27256. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090612-1.htm>. Erişim Tarihi: 03.09.2020.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM). (2009). *Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü No 18*. İsviçre: Uluslararası Göç Örgütü.

Yüceşahin, M. M., Adalı, T. & Türkyılmaz, S. (2016), Population Policies in Turkey and Demographic Changes on a Social Map, *Border Crossing*, 6 (2), ss. 240-266.

Yüceşahin, M. M. & Sirkeci, İ., (2018). “Suriyelilerin Demografik Yapısı”, *Beklenmeyen Misafirler: Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye Toplumunun Geleceği (içinde)*, Bilhan Kartal & Ural Manço (Ed.), London: Transnational Press.

